

**Петро ЄВИЧ,
директор ТзОВ "АгроРось":**

*"Землю
не надурши..."*

На зустріч із Петром Євичем, директором ТзОВ «АгроРось», приїхав прямісінько зі сходу жителів одного із сіл Корсунь-Шевченківського району. Було це на початку грудня минулого року. Тоді ще ніхто і гадки не мав, що невдовзі Верховна Рада узаконить продовжити мораторій на купівлю-продаж сільгоспугідь до 2013 року: на порозі земельного ринку сільська влада разом з керівництвом районного підрозділу Держземагентства роз'яснювала людям суть законопроекту про ринок земель, закликала зберігати витримку і не поспішати з паями на торг. Прибули на збір і найбільші орендарі селянських нив, посланці знаного не лише на Черкащині агрохолдингу. Як і водиться в наші дні, — на люксових іномарках, щоби за версту, як кажуть, було видно пана по халявах. Згадав про ці козир-автівки, коли побачив позашляховика, яким Євич підкотив до офісу рідного товариства. Понад 5 тисяч гектарів землі в обробітку «АгроРосі», на короткій нозі фірма ледь не з усіма найвідомішими нині світовими брендами з виробництва хімічних засобів захисту рослин, а директор на звичайнісінькій «Ниві» роз'їжджає.

- **Петре Петровичу, ваша машина — це спосіб життя чи, даруйте, форма маскуванія?**
- Чому?
- **Як на ваш статус, «тачка не крута»...**
- Чого ж. Добра машина. Всюдихід. А «круту» машину жалко — полями гасати. Мене моя влаштує. Хороша машина.
- **Ваше товариство вирощує насіння для інтенсивного рослинництва. Такий напрям спеціалізації, хоч-не-хоч, а змушує ретельно дотримуватися «свята святих» агротехнології обробітку ґрунтів, передовсім сівозміни. За ваших розмахів виробництва і за нинішньої кон'юнктури аграрного ринку це, признайтеся, «очевидне-неймовірне»?**
- Та ні, якраз і очевидне, і, наголошую, обов'язкове. Сівозміна у нас повноцінна, десятипільна. Є все: озимі й ярі пшениця та ячмінь, горох, соя, цукровий буряк, люцерна, конюшина, соняшник, кукурудза. Тобто все, що традиційне для центру України. Раніше практикували пар, але відмовилися — на користь багаторічних трав.
- **Це нині й справді велика рідкість. Хто їздить Україною, вочевидь, помітив: наші поля давно стали одноманітними од катастрофічно малого набору культур. Куди не кинь —кукурудза, соняшник, ріпак, зернові.**
- Я за спеціальністю агроном. З дитинства, з десяти років, у кол-

госпі працював: зерно вантажив, на причепі, на комбайні, на тракторі Т-74... І в діда у кузні помічникував. Це було в селі Вороні Жашківського району. Потім життя дало змогу попрацювати в різних сферах і на різних посадах, створило для мене добру можливість порівнювати. Батько мій теж хлібороб, був головою колгоспу, кавалер ордена Леніна. Отож як людина, що в сільській праці, на землі зросла, можу potwierдити з чистою совістю: нічого іншого робити по-людськи не вмію, крім того, чим нині душа зайнята. Так, сільське господарство — це особлива галузь. І бізнес особливий, не порівнянний з традиційним. Це радше лабораторія під відкритим небом. Тут особлива зона ризику, якою часто-густо «опікуються» природні чи надприродні сили. Можна обдурити людину, групу людей, але землю не надуриш, не обведеш навколо пальця. Вона закарбує кожен твій промах, а тим паче неповагу до неї, безвідповідальність, безгосподарність. Я мав і маю на своєму хліборобському шляху великих вчителів, порадників і друзів. Серед них мій батько, який, на жаль, пішов у засвіти, теж уже покійний великий організатор сільськогосподарського виробництва з

Рівненщини, двічі Герой Соціалістичної Праці Володимир Плютинський. І мій добрий приятель, з яким разом трудилися в колгоспі імені Суворова Жашківського району, двічі Герой Соціалістичної Праці Омелян Парубок. З Омеляном Никоновичем і нині часто зустрічаюся, від кожного нашого спілкування наснажуюся неабияким зарядом життєвої хліборобської енергії. До речі, заголовком-слоган його знаменитої статті «Будь господарем на землі!», надрукованої тридцять років тому в одній із провідних республіканських газет, яка тоді викликала величезний суспільний резонанс, у наш час лише посилив свою злободенність.

— **Де витоки «АгроРосі»? З чого почалося ваше самостійне господарювання?**

— Напевне, з традиційного у ті часи розвалу агропромислового комплексу. З так званих реформ, які поставили на коліна українське село. Ми спершу займалися реалізацією господарствам мінеральних добрив, високоякісних засобів захисту рослин. А коли пішла по селах потоптом реформаторська хвиля, вимиваючи обігові кошти, з'явилися у нас господарства-боржники. Серед найбільших був і колгосп у селі Квітки. Отак ніби з безвиході ми почали там господарювати. Спочатку взяли в оренду землі запасу і резерву — до речі, дуже погані для обробітку, горбисті. А потім пішли до нас квітківські пайовики, уклали з нами угоди оренди. До того ж

ми забрали частину майнового комплексу господарства: свиноферму, тракторну бригаду, зернотік.

— **У рахунок боргів?**

— Ні, викупили. Воно все було в жалюгідному стані: розвалене, побите, розшите... Спершу взяли в оренду 350 гектарів землі. А на другий рік — усі 2 тисячі. Це в одному господарстві. А в іншому, в селі Тарасівка сусіднього Звенигородського району, — ще 3 з половиною тисячі. Нині загалом орендуємо близько 1600 селянських паїв. Виплачуємо 4,5 відсотка від нормативно-грошової оцінки землі. А хто бере натуроплатою — виходить іще більше.

— **За умови зростання нинішнього року нормативно-грошової вартості землі, чи вплине це на розмір виплат?**

— Все залежатиме від того, наскільки наш уряд посприє цьому. Якщо ціни на нашу продукцію зростуть, страшного нічого не буде.

— **А якщо все залишиться по-старому?**

— У нас велика сівозміна. І насінницьке господарство. Спробуємо протриматися. Якщо ж ціни на продукцію будуть стабільними, а електроенергія, пально-мастильні матеріали, метал, газ дорожчати, не беруся прогнозувати, аби не кликати лиха. Як тільки нам укотре обіцяють зміни на краще — як закон: жди нових прикросців. Мене лякають будь-які реформи, бо хороших реформ на селі я не бачив. Принаймні за останні 20 років.

— **То, може, потроху віддавати землю в потужні руки самодостатніх агрохолдингів і жодних проблем: будемо нагороджувати?**

— Ясна річ, агрохолдингам є де розгулятися на наших нивах. І вони будуть працювати на землі. Вони чітко зорієнтовані на кінцевий продукт, який диктує ринок. У них беззаперечно потужніше самофінансування, прекрасна матеріально-технічна база, найсучасніша техніка. Звісно, їхні апетити треба регулювати оподаткуванням. Як на мене, агрохолдинги мають змогу сплачувати більше податків. Про пільгове оподаткування їхньої діяльності не може йти мова. Як на мене, податкові пільги повинні мати сільгосппідприємства, які, грубо кажучи, обслуговують до 5 тис. га землі. А дотувати слід невеликі господарства, які передовсім створюють додаткові робочі місця. Пригадаймо, хто у нас землю понабирав на початках нашої державної незалежності? Це тоді, коли ще пристойні кредити давали, трактори... То якісь юристи, то відставники-військовослужбовці. А фахівців сільського господарства — одиниці. Але, як правило, саме вони, фахові фермери, взявши тоді в обробіток поля, вистояли, пройшли сім кіл пекельних мук і нині працюють. Їм тяжко, вони створюють робочі місця на селі. Отаким і треба давати найбільшу державну підтримку.

А таким, як наше господарство? Якби держава не втручалася. От хоч би й у процес регулювання

ринку зерна. Щоб чітко оголосила правила гри на початку року. А так? Це ж не секрет, що нині усі зарубіжні зерноринки у нас повідбирали російські компанії. А ми ввели заборону на вивезення, мито, потім усе це відмінили у свинячий голос. Нічого страшного, якщо сільське господарство доотримає якийсь прибуток на кукурудзі. Адже соняшник, можна сказати, збитковий, пшениця не вродила, ячмінь взагалі на збиток, гороху не було...

— **А якщо спрогнозувати на нинішній рік: зважаючи на осіннє недощів'я, — вочевидь, очікується ще гірша ситуація з урожаєм озимини. Чи у вашому господарстві інакше?**

— Все залежатиме від зими. Якщо пшениці посіяно по гороху, то не дивлячись ні на що вони мають пристойний вигляд. А якщо по гірших попередниках... Втім, у нас немає гірших попередників. Хіба що та озимина, яка по ріпаку, трішки гірша. Але якщо зима буде милостивою — перезимує.

— **Пороховано: кожен українець за рік споживає 3 кілограми хімії. Левова частка її надходить з продуктами. Ви активно пропагуєте хімічні засоби обробітку ґрунту...**

— А є інші?

— **Є органічне землеробство, сидерація...**

— Та це все, чуєте?.. Це все такий... маркетинг. Несерйозний.

— **Ви не вірите?**

— Я спеціаліст. Це сьогодні не реально, при нашій погоді, в наших кліматичних умовах... Звісно, я за безпечне землеробство. Екологічно чисте. Тому ті препарати, якими захищаємо рослину, повинні бути екологічні, зі швидким періодом розпаду і дуже вибіркової дії. Ці дорогі препарати нині широко застосовуються саме в тих країнах, які цінують екологію не на словах — на ділі.

— **Але ж не секрет, що українська нива давно набула сумного**

статусу полігону для апробації сумнівних за якістю та безпекою хімічних засобів обробітку.

— Так, бо ми, собі на лихо, для цього відкриті. Сюди пруть усяку нечисть — і китайці, і росіяни, що самі «бадяжать». А ми не контролюємо цей процес.

— **Як же ви орієнтуєтеся у цій навалі?**

— Насправді, все дуже просто. Ми чітко знаємо: тільки найкраще, тільки найновіше і тільки серйозні компанії-виробники. Ми самі виходимо на них.

— **І на яких засадах працюєте?**

— Купуємо. Раніше вони авансували свою продукцію, а нині великий попит на якісні препарати, тому форма розрахунку традиційна: платимо — отримуємо товар. Беремо кредити і купуємо.

— **Відсотки на банківські кредити вас влаштовують?**

— Звісно, ні. Платимо 17 відсотків плюс один відсоток страховки. Хоча в принципі, за нинішньої інфляції, навіть такі умови є стерпними. Чому ж не скористатися чужими грошми?

— **Але ж розраховуватися за це доводиться своїми кривими.**

— Згоден. Утім давайте порухуємо за нашою «мужицькою арифметикою». Сьогодні тонна кукурудзи коштує 1300 гривень. У травні вона коштуватиме вже 2 тисячі. Це ріст на 80 відсотків. А я кредит узяв під 17-18 відсотків. Виходить, я виграю. Ясно, хотілося б мати такі відсоткові ставки кредиту, як на Заході. І відповідну державну підтримку. Але поки що до продовольчої безпеки у нас в країні все ніяк руки не доходять. Може тому, що у всі часи селянство було найтерплячішою частиною народу. Тому про нас згадують в останню чергу — та й то, коли щось треба перекрити нашим коштом.

— **З яким партнером чи групою партнерів вам найважче працювати?**

— З державою. Чесно кажучи, з цим партнером стараєшся мати найменше справ. Навіть якщо вона створює якісь комерційні структури, ми, зазвичай, дуже обережно підходимо до співпраці з ними.

— **Обіцяні державою дотації сільгосптоваровиробникам — теж вияв партнерства. Цих партнерських зобов'язань вона дотримується?**

— Є відшкодування відсотків за кредити. Торік, наприклад, нам відшкодовано 5 відсотків. Але, я вважаю, не обов'язково державі треба у такий спосіб підтримувати комерційні банки.

— **А хіба це не опосередкована підтримка товаровиробника?**

— Для цього повинен запрацювати спеціалізований державний аграрний банк, який мав би змогу пільгового кредитування сільгосптоваровиробників — себто, більше заробляв би на обігових коштах.

— **Будемо сподіватися, що цю місію перебере на себе земельний банк, який створять для ефективного функціонування земельного ринку. До речі, у селах, де працює ваше товариство, напевне, вже є ті, хто в очікуванні ринку відмовилися здавати вам свої паї в оренду?**

— Переважна більшість здала. Є, звісно, і такі, які хазяйнують самотужки. А точніше — самі мучать і свою землю, і себе. Один такий у Квітках — «вічний писар» у всі інстанції. Років із вісім стояла його земля недоглянута більмом у полі. Уже й амброзія завелася, на сусідні поля напасть. Мусили подавати в суд на горегосподаря. А суд примусово вилучив у нього ділянку. А у Тарасівці одноосібників — може четверо набереться.

В наших умовах займатися товарним сільгоспвиробництвом на площі до 300 га — це пряма утопія.

— **А скільки ваших орендодавців селян готові хоч зараз продати свої паї?**

— Не знаю точно, але думаю — набереться. Передовсім, ті, хто давно не живе в селі, чий батьки чи родичі відійшли у вічність. А таких уже більше третини. Свого часу купу дров наламали з розпаюванням землі. Чимало людей безпідставно обійшли наділами, багатом приписали паї незаслужено. Тоді, коли творили ці списки, ніхто на те уваги не звертав, а нині все те вилазить, як шило з мішка.

Ніяка революційна ситуація не породжує справедливості. Це мають врахувати ті, хто творить земельне законодавство. Я член Координаційної ради з питань АПК при Кабінеті Міністрів. А раду вже практично більш ніж півроку ніхто не скликав. За цей час набилося багато пекучих питань, зокрема, і зі сфери земельних відносин. Їх треба було винести на обговорення — щоб потім не робити суспільних струсів.

— **Ви особисто готові купити землю?**

— Ні, не маю таких коштів.

— **А що ж буде з господарством?**

— Буде ломка. Я професіонал, я вмю і можу працювати на землі — і робити це добре. А сьогодні дати можливість купити землю тому, хто має гроші, — такий підхід вважаю аморальним. Такі вже скупили все що можна — лишилося прибрати до рук землю. А потім ці ж «власники», вочевидь, здаватимуть землю в оренду. Побачимо, якщо такі умови не стануть кабальними, будемо працювати. Будемо триматися.

А взагалі-то заради суспільно-економічного спокою і стабільності ринок землі слід запроваджувати не відразу і не тотально. Добре було б спершу відпрацювати схему локально: створити пілотний проект, вибравши одне господарство в районі чи навіть в області. Якщо вартість гектара

землі буде умовно кажучи 12-14 тисяч гривень — це означає, що перші 3-4 роки на цій землі треба працювати «в нуль». Хто на це піде? Тоді потрібна підтримка банку, який давав би нормальні довготермінові кредити — як це було в царській Росії після реформи 1861 року.

— **Ви згадали, що приблизно третина ваших орендодавців нині мешкає поза селом. Отже, відчуваєте брак робочих рук? Користуєтеся послугами приїжджих заробітчан?**

— Та поки що обходимося власними силами. Нині у товаристві працює 160 селян. Звісно, відчуваємо нестачу кваліфікованих механізаторів, водіїв.

— **І яку ж зарплату пропонуєте на початках?**

— У нас зарплата від виробітку. А приїжджих спеціалістів я б із задоволенням прийняв. У мене і хата є відремонтована. Хороша. Може, й треба б когось узяти — для розрядки крові. (Сміється). Якщо хороші люди. Але поки що вистачає своїх.

— **Уявімо, приїде до вас на роботу група молодих фахівців. Але ж людям, окрім гідної праці, треба ще й жити гідно і повноцінно: відпочивати, самореалізовуватися творчо...**

— Згоден. Для того, щоб у селі були люди і було кому працювати, обов'язково треба робити повноцінним життя, підтримувати творчих людей. Наші базові села — особливі. Квітки подарували світові геніального композитора Кирила Стеценка, а Тарасівка — геніального диригента Олександра Кошиця. У цих селах люди звіддавна співучі. Лише церковний хор квітківський — 17 чоловік. Коштом товариства збудували нову церкву. А при сільському клубі — 40 співаків у хорі. Костюми їм справили знатні — як у Черкаському народному хорі, тільки новіші. А ще ж у клубі драматичний гурток, танцювальний

ансамбль. Звісно, утримує господарство. У Тарасівці теж нашим коштом тримаємо художнього керівника. Маємо дві футбольні команди. Підтримуємо школи, дитсадки. У Тарасівці ФАП перевели в колишнє добротне приміщення контори. Зробили євроремонт, оснастили обладнанням — на 200 тисяч гривень. А віднедавня відновили в обох клубах кіно.

— **Певен, ті, хто розпросторює нині потугу в агробізнесі, на таке лише б скривилися іронічно. Мовляв, і нащо цей клопіт: ринок, заробіток, прибуток — ось що головне.**

— Можливо. Але забути, стерти традиції сільського життя? Не впевнений, що це допоможе бізнесу. Принаймні я їх дуже ціную і люблю. І підтримую чим можу. Цим забезпечуємо стабільність. Зараз зберу вам повен зал людей, і в мене з ними цілком спокійне спілкування. Крикунів, анонімників не чути, хоч вони є, як у кожному селі. Я всі питання вирішую, бо йду до тих, хто може робити.

А, може, це тому, що такі, як я, — не повністю бізнесмени. Нами ще не рухає його величність Зиск. Це ж Маркс писав: за 50 відсотків прибутку капітал буде ризикувати, за сто відсотків зневажатиме всі людські закони, а за 300 відсотків піде на злочин, навіть незважаючи на небезпеку бути повішеним.

Є речі вищі од нашої суєти. Навіть бізнесової. Вони вічні. Принаймні, мають такими бути, якщо не хочемо втратити людської подобі. Щоб це збагнути, треба жити на землі і серед людей.

Розмову вів
Валерій ЯСИНОВСЬКИЙ
Фото автора
і з архіву Петра ЄВИЧА